

1. INLEIDING

2. SINT-JOZEFKERK, MOLENSTEDE

3. SINT-ENGELBERTUSKERK, DEURNE

3.1 Identificatie

3.1.1 Algemene gegevens en beschermingen

3.1.2 Ligging

3.1.3 Impressiefoto's

3.2 Onderzoek van het gebouw

3.2.1 Historische nota

3.2.2 Beschrijving van het gebouw

3.2.3 Huidig gebruik van het gebouw

3.2.4 Ruimtelijke analyse van het gebouw

3.2.5 Staat van het gebouw

3.3 Onderzoek van de omgeving

3.3.1 Gewestplan

3.3.2 Historische evolutie van de omgeving

3.3.3 Ontsluiting

3.3.4 Functiekaart

3.4 Sterkte-zwakte-analyse

4. HEILIGE FAMILIEKERK, VLEUGT-SCHAFFEN

5. ONZE-LIEVE-VROUWEKERK, DIEST

6. SINT-TRUDOKERK, WEBBEKOM

7. HEILIG KIND JEZUSKERK, KAGGEVINNE

3.1 Identificatie

3.1.1 Algemene gegevens en beschermingen

Adres

J. Vanzeerstraat, 3290 Deurne

Kadastrale info

DIEST 6 AFD/DEURNE; sectie B nr. B225/w

Plaats in de kerkelijke structuur

Parochie Sint-Engelbertus

Eigenaar

Stad Diest

Beschermingen

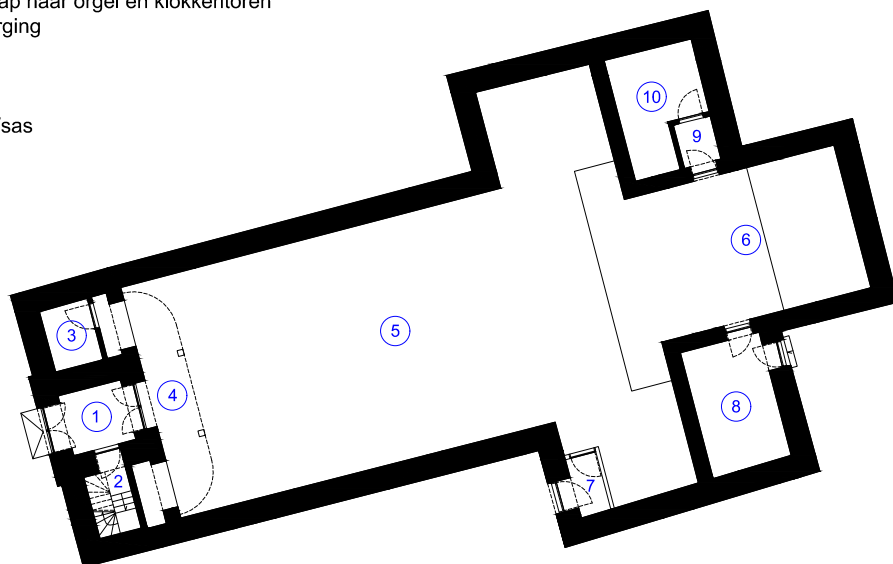
Het orgel in de Sint-Engelbertuskerk te Deurne is beschermd als monument (19.12.2014).

<https://id.erfgoed.net/besluiten/5630>

De kerk is aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed omwille van de architecturale en historische waarde (14.09.2009 en 08.10.2021).

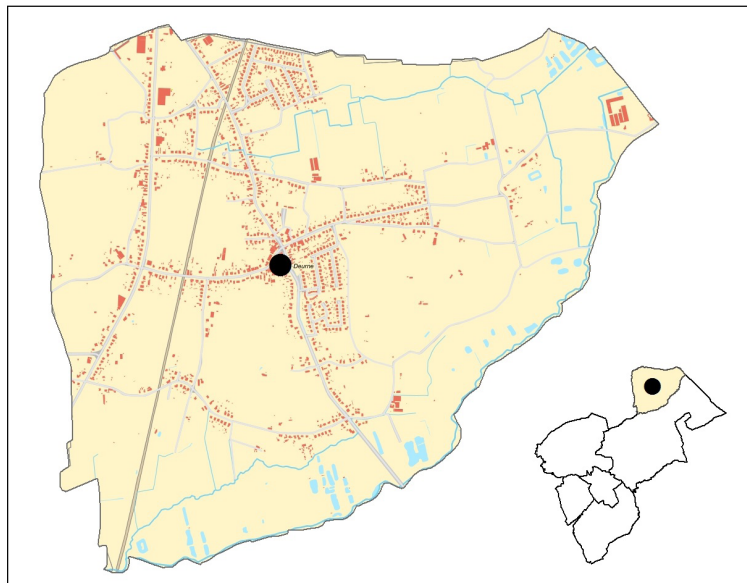
<https://id.erfgoed.net/besluiten/14867>

- 1 - Inkom met bovenliggende toren
- 2 - Berging met trap naar orgel en klokkentoren
- 3 - Doopkapel/berging
- 4 - Orgel
- 5 - Schip
- 6 - Koor
- 7 - Houten inkom/sas
- 8 - Sacristie
- 9 - Sas
- 10 - Stooklokaal

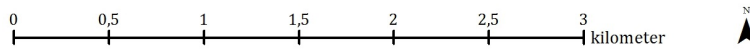

Afbeelding 1. Huidig plattegrond van de Sint-Engelbertuskerk.

3.1.2 Ligging

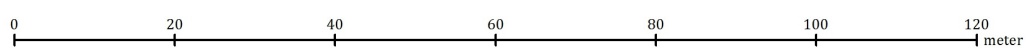

Binnen Deurne, de meest noordelijke deelgemeente van de stad Diest, staat de kerk pal in de dorpskern.

- Groot ReferentieBestand (GRB) - Geoportaal
- Deurne
- Sint-Engelbertuskerk

Afbeelding 2. Locatie van de Sint-Engelbertuskerk op een kaart van de deelgemeente Deurne.

- Groot ReferentieBestand (GRB) - Geoportaal
- Sint-Engelbertuskerk, Deurne

Afbeelding 3. Kadastrale situering van de Sint-Engelbertuskerk in Deurne.

0 25 50 75 100 125 150 meter

 Orthofotomozaïek, middenschalig, winteropnamen, meest recent - Geoportaal

Afbeelding 4. De Sint-Engelbertuskerk in Deurne op luchtopnames (2021).

3.1.3 Impressionfoto's

3.2 Onderzoek van het gebouw

3.2.1 Historische nota

3.2.1.1 Bouwgeschiedenis

De oorsprong van de Sint-Engelbertuskerk in Deurne hangt nauw samen met het ontstaan van de parochie. In 1783 namen de inwoners van Deurne, die toen onder de Sint-Trudoparochie van Webbekom vielen, het initiatief om een eigen onafhankelijke parochie te vormen. Ze richtten daartoe een verzoekschrift aan de abt van Averbode en in 1803 werd Deurne als zelfstandige parochie erkend. Toch zou het nog dertig jaar duren voor er in de parochie een eigen kerk kon worden opgetrokken. Uiteindelijk werd in 1833 toestemming tot de bouw gegeven, waarbij op 4 mei 1834 de eerste steenlegging plaatsvond. Op 23 december 1834 werd vervolgens de eerste pastoor aangesteld (E.H. Franciscus Melaerts) en op 26 januari 1835 werd de kerk, die de Heilige Engelbertus als patroonheilige kreeg, ingewijd. In 1841 werd de eerste pastorij gebouwd. Rondom de kerk werd een kerkhof aangelegd.

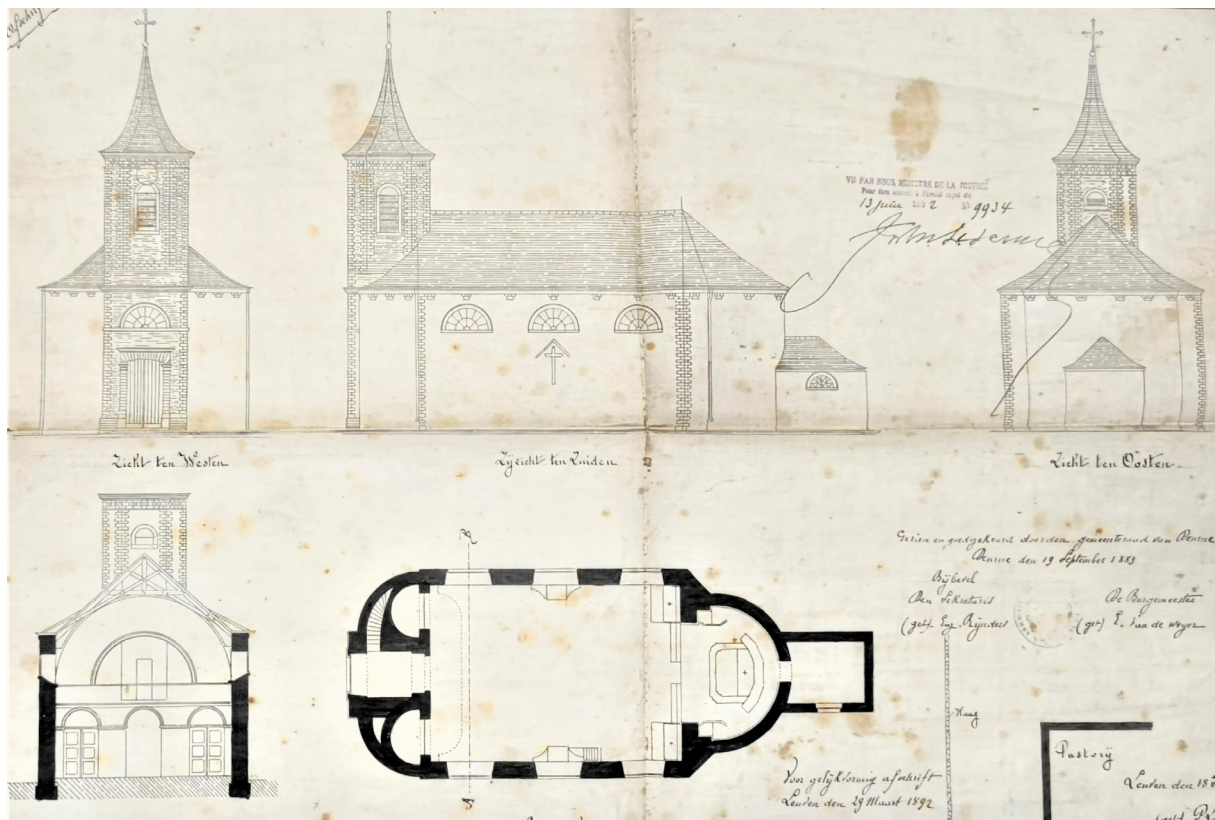
Afbeelding 5. Situering Sint-Engelbertuskerk op historische kaarten: A. Ferrariskaart (1777) / B. Atlas der Buurtwegen (ca 1845) / C. Popp-kaart (1859) / D. Groot ReferentieBestand (GRB).

Historische kaarten tonen op die specifieke plaats geen vroegere bebouwing: op de Ferrariskaart uit 1777 zijn groen en bomen te zien. De twee negentiende-eeuwse kaarten tonen zowel de kerk als de pastorie - in het geval van de Atlas der Buurtwegen (circa 1845) is de pastorie nog nagelnieuw.

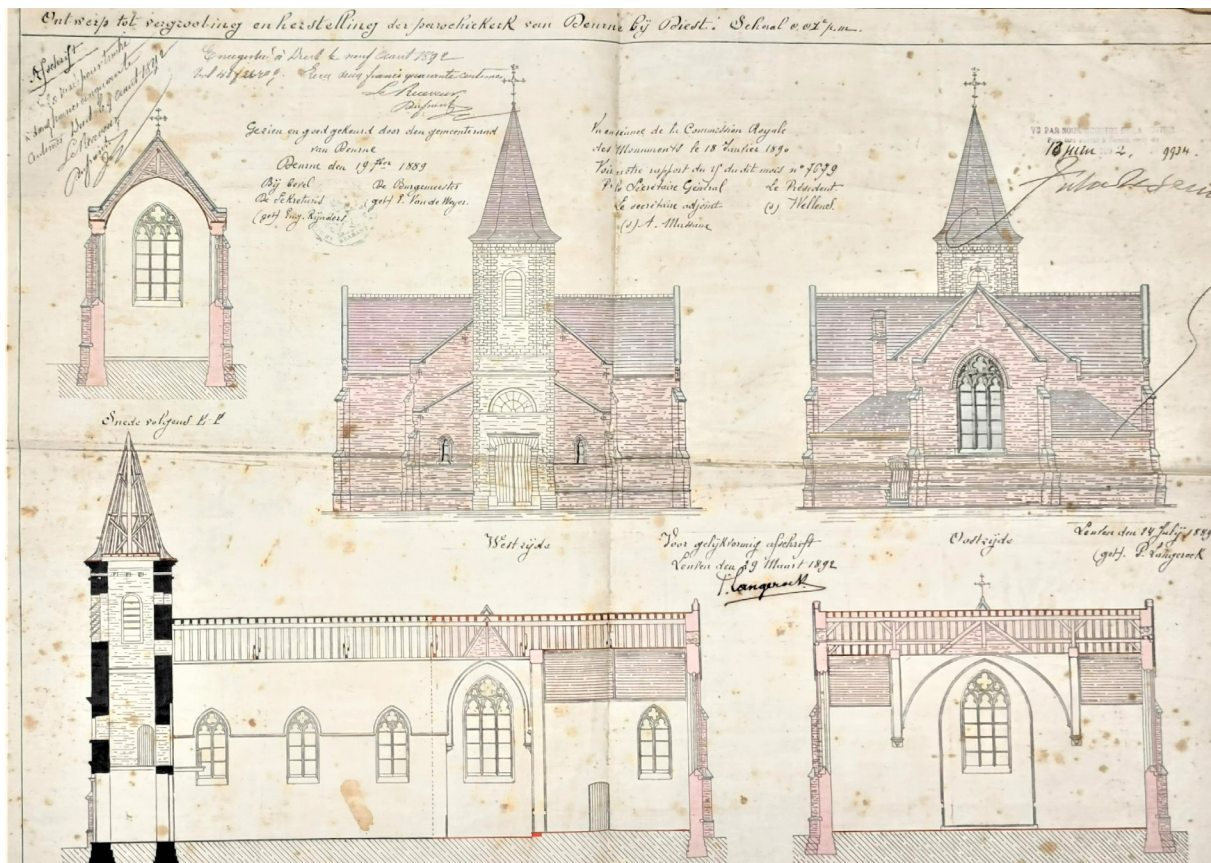
Bijna een halve eeuw later wordt de kerk aanzienlijk vergroot en neogotisch verbouwd onder begeleiding van architect Pieter Langerock.

Afbeelding 6. Voorgevel van de Sint-Engelbertuskerk voor en na de verbouwing. Bron: Stadsarchief Diest.

Afbeelding 7. Toestand van de Sint-Engelbertuskerk in 1889, voor de verbouwing. Bron: Stadsarchief Diest.

Afbeelding 8. "Ontwerp tot vergrooing en herstelling der parochiekerk" van de hand van architect P. Langerock, 1889. Het plan is grotendeels gevolgd, met uitzondering van de nis boven de inkomdeur. Bron: Stadsarchief Diest.

Wanneer de voorgevel op het plan wordt vergeleken met de gevel van vandaag of met de gevel van een plan uit 1992, dan valt op dat er in de westgevel van de toren een en ander is veranderd. Zo toont het plan van Langerock een vierkante deuromlijsting met pilasters links en rechts van de deur, en zit er een halfcirkelvormig venster boven het hoofdportaal. Een nis is niet aanwezig. Vermoedelijk zijn die wijzigingen op een later moment gebeurd en niet tijdens de vergroting van het kerkgebouw onder Langerock eind negentiende eeuw. Op de oudste historische foto's uit de jaren 1970 waren de wijzigingen alleszins al doorgevoerd.

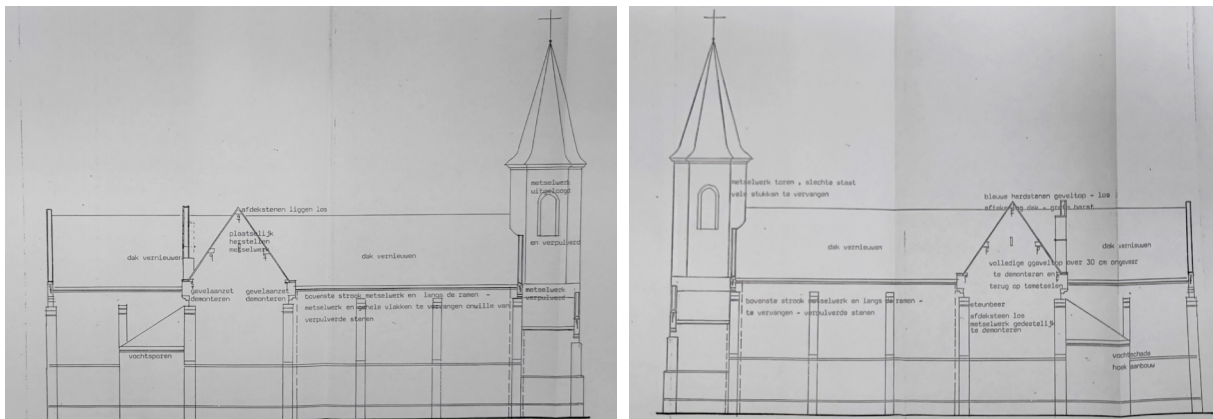

Afbeelding 9. Links: voorgevel uit plan van Langerock en rechts foto uit de jaren 1970. Bron: Links: Stadsarchief Diest; rechts: [© KIK-IRPA, Brussels (Belgium), cliché M239261].

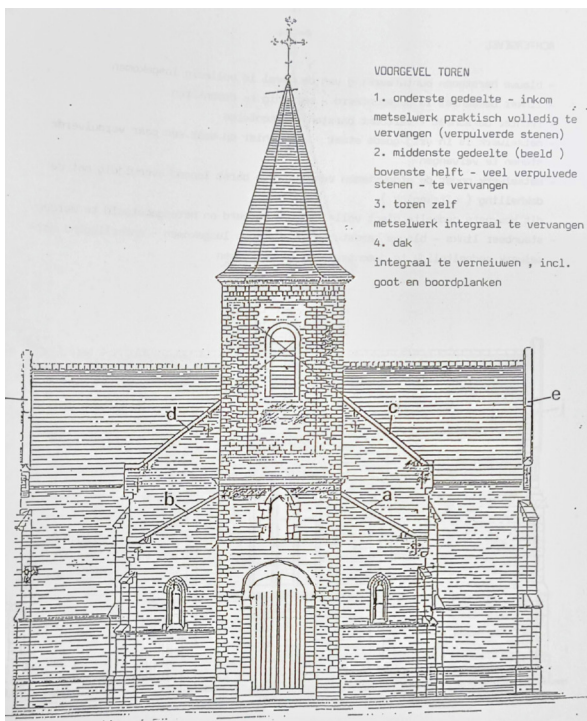
Nadien vonden er nog verschillende restauraties plaats. In de jaren 1950-'60 werden herstellingswerken uitgevoerd aan de gevel, de toren en het dak, en er werd een zij-ingang gecreëerd (1965). Ook de elektriciteit werd vernieuwd en de weg rond de kerk werd opgehoogd met 'asse' om het water van de fundamenteën weg te leiden. In 1973 werd dan verwarming door warme lucht voorzien.

Tussen 1986 en 1994 waren er grote onderhoudswerken o.l.v architect Sylvie Beerten, waarbij het torendak en enkele goten werden vernieuwd, ladderhaken werden geplaatst, enkele kapotte gevelstenen uit de toren werden gekapt, een steunbeer werd gedemonteerd en nadien opnieuw opgemetseld, enkele hardstenen dekstenen werd vernieuwd etc.

Vermoedelijk werd nog voor deze grote onderhoudswerken het kerkhof ontruimd, resulterend in een groene ruimte zoals die vandaag nog de kerk omringt.

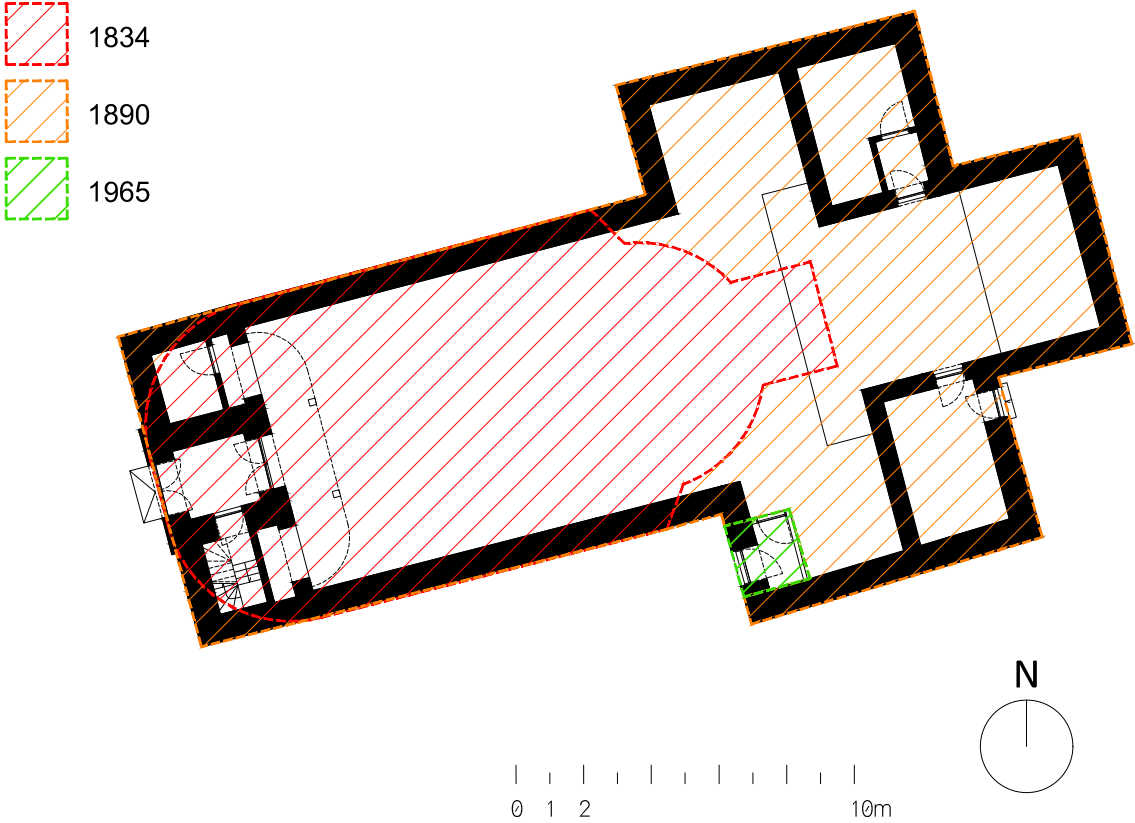
Afbeelding 10. Restauratiedossier van de kerk uit 1992. Stadsarchief Diest, dossier nr. 861.31.

Afbeelding 11. Restauratiedossier van de kerk uit 1992. Stadsarchief Diest, dossier nr. 861.31.

Tussen 2000 en 2010 werd nog brandbeveiliging aangebracht in de stookplaats van de kerk, en ook een nieuwe thermostaat geïnstalleerd. De oude stookolietank is ook verwijderd en de verluchtingsgaten aan de toren dichtgemaakt.

Onderstaande plattegrond toont schematisch de verschillende bouwfases die de kerk sinds haar ontstaan heeft gekend.

Afbeelding 12. Overzichtskaat met de verschillende bouwfases van de Sint-Engelbertuskerk.

3.2.1.2 Aankleding van de kerk

Door een beschrijving van de pastoor uit 1835 krijgen we een idee welke meubelen en ornamenten er toen aanwezig waren in het gebouw. Zo waren er ondermeer een eiken biechtstoel en preekstoel, een hoogaltaar, een mahonie lezenaar, een zijaltaar voor de H. Wivina, een zijaltaar voor O.L.V., een communiebank, een torenklok (oorspronkelijk afkomstig uit het klooster van Reinrode), een koperen doopvont met koperen trechter en twee kerkmeestersbanken.

Het gros ervan heeft de tand des tijds niet doorstaan. De zijaltaren zijn weggenomen in 1966, de kerkmeesterbanken in 1967. Van het altaar van de H. Wivina is het beeld bewaard: dat bevindt zich heden rechts van het portaal in een nis. Van de preekstoel werden hier en daar stukken gerecupereerd. Zo doet de onderzijde van de kuip nu (omgedraaid weliswaar) dienst als sokkel voor de doopvont in het koor, terwijl het klankbord tegen het plafond van de ruimte naast het portaal is geplaatst. De doopvont is bewaard gebleven, weliswaar zonder de originele voet. Die was al verdwenen in 1975, zo blijkt uit een oude foto van het object. Ook de communiebank is verdwenen, al werd vermoedelijk een aantal figuratieve delen ervan gerecupereerd in de balustrade op het doksaal. Van de klokken in de toren is er alleszins één meegenomen door de Duitsers tijdens WO II. In 1952 werd ter vervanging een nieuwe klok besteld die in 1954 in de kerk werd opgehangen. Ook de klokkenstoel werd toen hersteld.

Wat standbeelden in de beschrijving uit 1835 betreft, werd er een groot houten beeld van Onze-Lieve-Vrouw-met-kind vermeld afkomstig uit het klooster van Reinrode, een ander houten beeldje van Onze-Lieve-Vrouw '*berustende in de kapelle binnen de parochie*', en een houten beeld van de H. Wivina. Vermoedelijk gaat het bij het tweede beeld om hetzelfde houten beeldje bewaard in de kapel rechts van het portaal. Alleszins is dat een oud beeldje, daterend van 1501-1526, en afkomstig uit de vroegere "*Kleine kapel*". Voordien was het volledig gepolychromeerd, maar tegenwoordig is het afgeloofd. Oude foto's tonen nog het beeldje met de verflagen. Eveneens uit de zestiende eeuw maar weliswaar iets later (1591-1600) zou er nog een houten beeld van de H. Barbara voorhanden zijn. Volgens de inventaris van het kunstpatrimonium van de kerk, opgemaakt in 2009, was het toen in bezit bij pastoor Jan Willekens. Ook dit beeld is ondertussen afgeloofd.

In de eerste decennia na het ontstaan van de kerk werden nog allerlei beelden en objecten besteld ter aankleding en uitrusting van het gebouw, en vonden verschillende werkzaamheden plaats. Zo werden in 1842 de verschillende altaren geschilderd en gemarmerd, net als andere delen van de kerk. Ook is er rond dezelfde tijd sprake van het metselen van een brandkast tussen de muur van het koor en de sacristie. In 1850 liet men een beeld maken van de H. Antonius Abt (met varken) door beeldhouwer Peeters uit Turnhout (vermoedelijk Henri Peeters-Divoet), en drie jaar later, in 1853, werd het orgel geplaatst door de Ninoofse firma Anneessens. Mogelijk ging dat gepaard met het plaatsen van het oksaal, tenzij dat er al was in 1835. Het was alleszins al geïnstalleerd in 1858, want in een verslag van een kerkzitting uit dat jaar komt de '*hoogzael*' aan bod. Wellicht ging het niet om het oksaal in zijn huidige vorm. In 1969 werd het oksaal immers vernieuwd en het is vermoedelijk toen dat er delen van de communiebank zijn in verwerkt. Het uurwerk op de toren, dat gemaakt is door Casimirus Vranckx uit Tessenderlo, werd in 1861 bevestigd. Het witte natuurstenen hoogaltaar met centraal een nis met tabernakel en koperen reliëfs, dateert uit 1901-1910. Het tabernakel erop werd in 1988 verguld. Ook werden er nog twee schilderijen toegevoegd centraal in het schip van de kerk: "*De Geseling van Christus*" aan de ene kant, en "*De Verheerlijking van Maria*" aan de andere kant. Dat laatste schilderij was gemaakt door de Diestse kunstenaar Louis Daels (1826-1893), een lokaal kunstenaar gespecialiseerd in burgerlijke portretten en religieuze taferelen. Werken van zijn hand hangen ook in het Diestse stadsmuseum, de decanale kerk Sint-Pietersbanden in Leuven en verschillende andere kerken (kruiswegen). Het schilderij

"De Verheerlijking van Maria" is recent gerestaureerd door Jos Reusen en in 2015 ingehuldigd in de kerk. Voordien hing het schilderij in de linker transeptarm, waar de haken nog te zien zijn op de plaats waar het voordien zich bevond.

Het beeld van Pater Damiaan, een streekheilige uit het Hageland, dateert uit 2009 en werd gemaakt door kunstenaar Frans Matthee uit Budingem, in opdracht van deken Felix Van Meerbergen. Het beeld werd gewijd tijdens de Allerheiligenbegankenis in november 2009.

Aangaande de vaste interieurafwerkingen in de kerk, werd in 1854 een zwart-witte marmeren vloer - betaald door de aartsbisschop van Mechelen, kardinaal Engelbertus Sterckx - gelegd. De lichtere vloer in het koor werd pas gelegd in 1984 en de nieuwe vloer in de sacristie in 1988. Van wanneer de houten lambrisering in de kerk oorspronkelijk dateert, is niet exact geweten. In de bovengenoemde lijst komt de vaste aankleding niet aan bod. De lambrisering was er alleszins al voor 1945, want ze komt voor op historische foto's uit dat jaar, maar ze gaat ongetwijfeld nog een stuk verder terug, gezien de oude preekstoel ook in de muur (met lambrisering) verwerkt was. Boven de lambrisering zijn de muren heden monochroom wit geschilderd. Oude foto's tonen evenwel een geschilderde natuursteenimitatie in het interieur van de kerk.

Afbeelding 13. Zijaltaar H. Wivina, foto uit 1945 [© KIK-IRPA, Brussels (Belgium), cliché A081542].

Afbeelding 14. Beeld H. Wivina, foto uit 1975 [© KIK-IRPA, Brussels (Belgium), cliché M239285].

Afbeelding 15. Communiebank, foto uit 1945 [© KIK-IRPA, Brussels (Belgium), cliché A081547].

Afbeelding 16. Oksaal anno 2022.

Afbeelding 17. Preekstoel, foto uit 1975 [© KIK-IRPA, Brussels (Belgium), cliché M239283].

Afbeelding 18. Plafond doopkapel anno 2022.

Afbeelding 19. Houten O.L.V.-beeld, foto uit 1945 [© KIK-IRPA, Brussels (Belgium), cliché A081549].

Afbeelding 20. Houten O.L.V.-beeld anno 2022.

Afbeelding 21. Geschilderde natuursteenimitatie rond O.L.V.-altaar, foto uit 1945 [© KIK-IRPA, Brussels (Belgium), cliché A081541].

3.2.1.3 Devotie

De devotie voor de H. Wivina nam sinds het begin van de parochie een belangrijke plaats in. De heilige had niet alleen een eigen zijaltaar, ook had ze haar eigen begankenis en bezat de kerk zilverwerk dat aan haar vereerd werd.

Er was eveneens een gilde van de H. Hubertus die een eigen mis vierde op de feestdag van hun beschermheilige. In 1985 werd "150 jaar Parochie" gevierd, waarbij kardinaal Daneels was voorgegaan in de Eucharistie en ook E.H. deken Verbiest mee celebreeerde. Ter ere van die gelegenheid werd een herdenkingspenning uitgegeven.

3.2.1.4 Iconografisch overzicht

Afbeelding 22. De Sint-Engelbertuskerk in Deurne in de jaren 1970. *Diest vroeger en nu*, pg 154.

Afbeelding 24. De Sint-Engelbertuskerk in Deurne in 1975. KIK-IRPA, Brussels (Belgium), cliché M239261.

Afbeelding 23. De Sint-Engelbertuskerk in Deurne in de jaren 1970. Fotograaf: Studio Dann. Stadsarchief Diest, foto's A910/8 en A910/9.

Afbeelding 25. De Sint-Engelbertuskerk in Deurne in de jaren 1970. *Diest vroeger en nu*, pg 154.

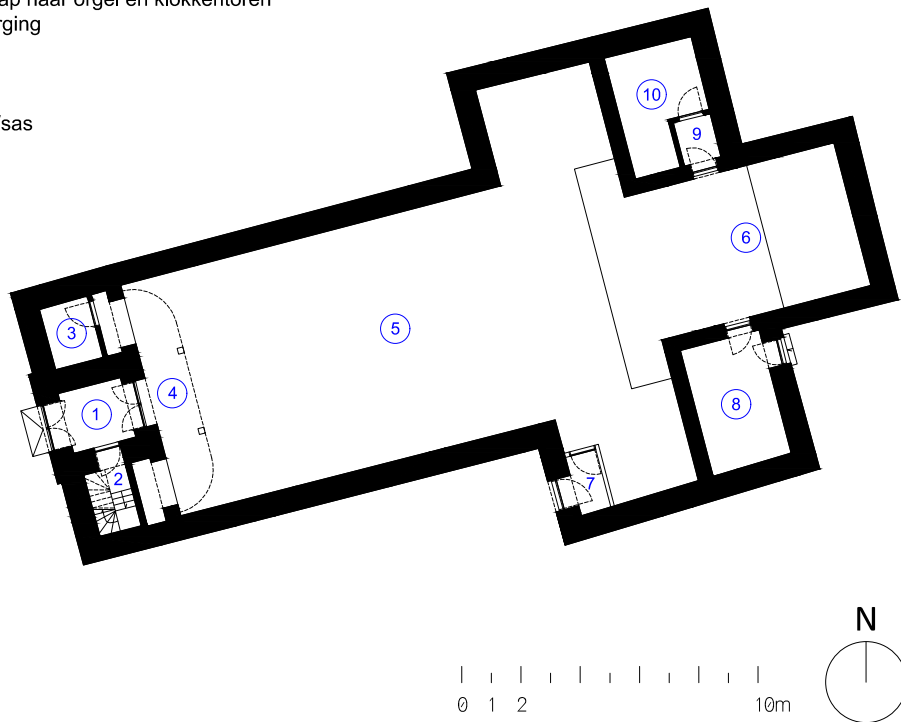

Afbeelding 26. De Sint-Engelbertuskerk in Deurne in de jaren 1970. Bron: Hasquin (red), *Gemeenten van België. Geschiedkundig en administratief-geografisch woordenboek*, 1980, deel I, p. 189.

3.2.2 Beschrijving van het gebouw

De Sint-Engelbertuskerk bestaat uit één beuk met transept, en een smaller koor geflankeerd door twee aanbouwen: de sacristie ten zuiden en het stooklokaal ten noorden. Er is een kleine toren met polygonale spits gevat in de westgevel, waar zich tevens het hoofdportaal met zandstenen omlijsting bevindt. Aan weerszijden van de toren eveneens twee aanbouwen: links van het portaal (van buitenaf bekeken) een doopkapel/berging en rechts van het portaal een berging met trap naar het oksaal en de klokkentoren. Schilddaken op het schip en het transept, ingesnoerde naaldspits op de toren, twee lessenaarsdaken op de aanbouwtjes flankerend aan de toren. Baksteenmetselwerk, met zandstenen negblokken aan de hoeken van de toren, en een arduinen waterlijst rondom het gebouw op ongeveer een meter boven de grond en net onder de glas-in-loodramen. De toren heeft galmgaten en is voorzien van een nis met een beeld van de H. Engelbertus. De vensters zijn neogotisch geïnspireerd met natuurstenen maaswerk. Rechts van het hoofdportaal is in de gevel een gedenksteen voor de heer Vanzeer aangebracht.

- 1 - Inkom met bovenliggende toren
- 2 - Berging met trap naar orgel en klokkentoren
- 3 - Dooptkapel/berging
- 4 - Orgel
- 5 - Schip
- 6 - Koor
- 7 - Houten inkom/sas
- 8 - Sacristie
- 9 - Sas
- 10 - Stooklokaal

Afbeelding 27. Huidig grondplan van de Sint-Engelbertuskerk.

Via de hoofdingang kom je terecht in het portaal, dat toegang geeft tot twee aangrenzende ruimtes. Er is enerzijds, recht tegenover de inkomdeur, een houten tweevleugelige deur met glas-in-lood bovenlicht waarlangs het schip van de kerk bereikbaar is. Anderzijds is er aan zuidzijde een houten deur die uitgaat op een kleine ruimte, met daarin een houten trap die naar het oksaal leidt. Van daaruit is via een losse ladder ook de klokkentoren bereikbaar. Vanuit het schip bekeken, worden de centrale houten toegangsdeuren met bovenlicht geflankeerd door twee grote nisvormige ruimtes of kapellen. In de kapel links van het portaal, waar centraal een (voorheen polychroom) vroeg zestiende-eeuws beeld van O.L.V.-met-Kind staat, bevindt zich ook een deur die toegang geeft tot een kleine berging waarin een restant van de vroegere preekstoel in het plafond is verwerkt. Vanuit de kapel rechts van het portaal, waar centraal het houten beeld van de H. Wivina met stoffen kleed van een kloosterlinge staat, is er geen toegang tot de achtergelegen trap: die is enkel bereikbaar via het portaal.

In het schip oogt het interieur relatief lichtrijk, ondanks het veelvuldig terugkomen van (donker) hout in de vaste interieurafwerkingslagen. Er is een houten tongewelf met uitsparingen voor de ramen. Er ligt een zwartwitte tegelvloer in het schip en een lichte tegelvloer in het koor. Rondom het schip, transept en koor zijn de muren monochroom wit geschilderd en is er eikenhouten lambrisering aangebracht. Boven het portaal een houten oksaal met centraal het orgel.

In het koor, dat een trede hoger ligt, staat een hoogaltaar in witte natuursteen met centraal een gesculpteerde nis met daarin onderaan een messing tabernakel en daarboven reliëfs van Christus als de Goede Herder geflankeerd door de heiligen Petrus en Paulus. Aan weerszijden staan engelenbeelden in gebed. Boven het hoogkoor zit een figuratief glas-in-loodraam dat de gekruisigde Christus afbeeldt met Maria en de apostel Johannes op de calvarie. Links van het hoogkoor, in de hoek van koor, staat een messing doopvont, bevestigd op een oud deel van de preekstoel. In het koor bevindt zich verder een eikenhouten dienstaltaar, met daarin de Griekse letters alfa en omega. Twee eikenhouten biechtstoelen zijn terug te vinden in de kruisbeuken aan weerszijden. Bovenaan de biechtstoelen is nog (een gedeelte van) een fronton te zien waar zich oorspronkelijk mogelijk centraal een cartouche bevond. In de zuidelijke kruisbeuk is er een houten sas geïnstalleerd met zij-inkom.

Verder is het kerkgebouw aangekleed met verschillende schilderijen, standbeelden en sculpturen. Het vroeg zestiende-eeuws beeld van O.L.V.-met-Kind en het houten beeld van de H. Wivina in de kapellen naast het portaal werden al vermeld. Tegen de rechtermuur staat een polychroom houten standbeeld van de H. Antonius Abt op sokkel. Daar rechttegenover, tegen de linkermuur staat een gipsen beeld van de H. Barbara. In het rechtertransept staat er een beschilderd gipsen beeld van H. Joannes Berchmans op een console, en in het linkertransept een houten beeld van Pater Damiaan. Het hoogkoor wordt eveneens geflankeerd door twee plaasteren beelden: links een van H. Hart en rechts een van de H. Jozef met kind. Verder bevindt er zich ook nog een gepolychromeerd beeld van de H. Engelbertus in een nis boven het portaal, dat zichtbaar is van buiten. De nis is afgeschermd door een glasplaat ter bescherming van het beeld. In het schip hangen centraal, aan weerszijden, twee olieverfschilderijen op doek: "De Verheerlijking van Maria" (door Daels) en het schilderij "De Geseling van Christus". Eveneens in het schip zijn bruin geschilderde gipsen staties van de kruisweg aangebracht.

Afbeelding 28. Zicht op de noordgevel met rechts de toren met doopkapel.

Afbeelding 29. Zicht op de zuidgevel met centraal de dwarsbeuk en daartegen de sacristie.

30

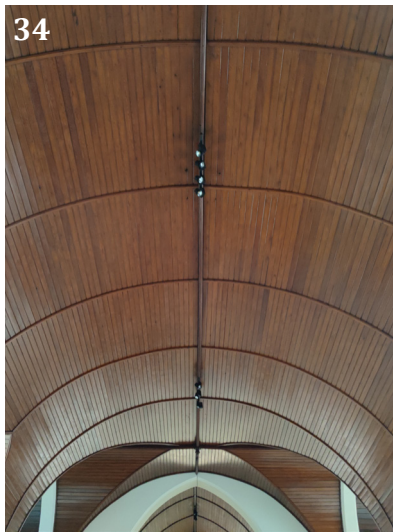
31

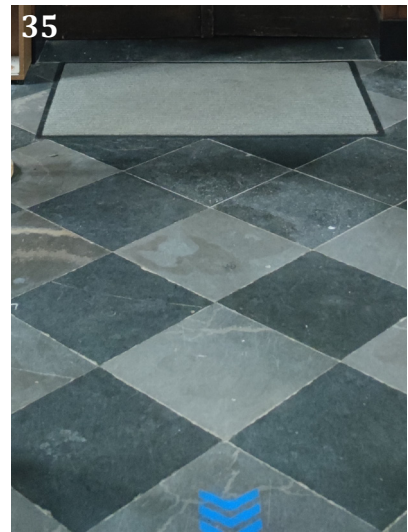
32

33

34

35

36

37

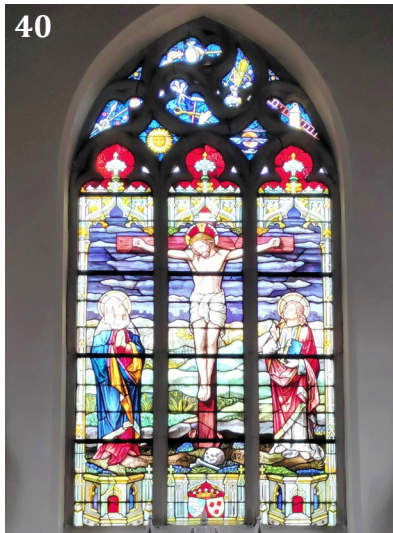

38

- Afbeelding 30. Toren met twee aanbouwen: links een doopkapel en rechts een berging.
- Afbeelding 31. Kruisbeuk met sacristie.
- Afbeelding 32. Gedenksteen voor de heer Vanzeer.
- Afbeelding 33. Trap naar het oksaal en de klokkentoren.
- Afbeelding 34. Houten tongewelf.
- Afbeelding 35. Vloer schip.
- Afbeelding 36. Eikenhouten lambrisering.
- Afbeelding 37. Kapel links van het portaal met het beeld van de H. Wivina.
- Afbeelding 38. Oksaal met orgel.

39

40

41

42

43

44

45

46

Afbeelding 39. Natuurstenen hoogaltaar met tabernakel.

Afbeelding 40. Figuratief glas-in-loodraam boven hoogaltaar.

Afbeelding 41. Messing doopvont bevestigd op een restant van de preekstoel.

Afbeelding 42. Biechtstoel in de kruisbeuk.

Afbeelding 43. Polychroom houten standbeeld H. Antonius Abt.

Afbeelding 44. Houten beeld Pater Damiaan.

Afbeelding 45. Olieverfschilderij "De Verheerlijking van Maria" (Daels).

Afbeelding 46. Gipsen kruisweg (met erboven olieverfschilderij "De Geseling van Christus").

3.2.3 Huidig gebruik van het gebouw

In de kerk is er een wekelijkse misviering. Er zijn nog verschillende doopsels en jaarlijks eerste en plechtige communies. In de kerk hangen in de lente van 2022 op de lambrisering 21 naamtekeningen van vormelingen uit de lokale basisschool. De kerk wordt ook soms gebruikt voor catecheseles. Sporadisch wordt de kerk gebruikt voor culturele of muzikale evenementen.

De Sint-Engelbertuskerk in Deurne is opgenomen in het project "Onderzoek vleermuizen op zolder" van waarnemingen.be, maar de locatie is nog niet bezocht.

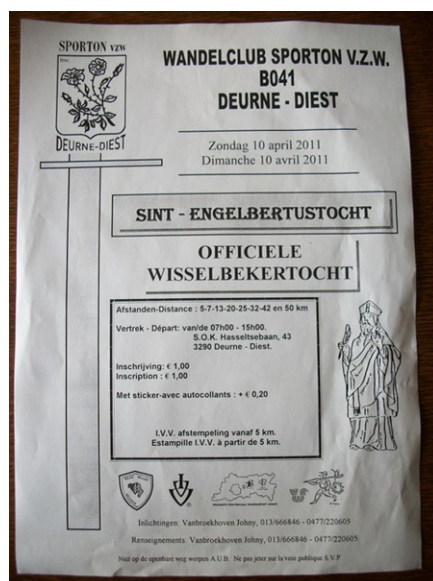
De Sint-Engelbertuskerk ligt nabij het parcours van de Vallei van de Drie Beken-wandeling, een suggestieroute binnen het Wandelnetwerk de Merode.

Afbeelding 47. Naamopgave van de vormelingen, januari 2022. Bron foto: Kerknet. Foto's van vormelingen: zie: <https://www.flickr.com/photos/studiolyamar/albums/72177720296019529> (foto's Studio Lyamar)

Afbeelding 48. Prikbord met namen van gedoopte kindjes.

Afbeelding 49. Affiche van de Sint-Engelbertustocht in 2011. Bron: Seniorennet.

Afbeelding 50. Koorzang tijdens Palmzondag in Deurne, 2014. Foto's Studio Lymar.

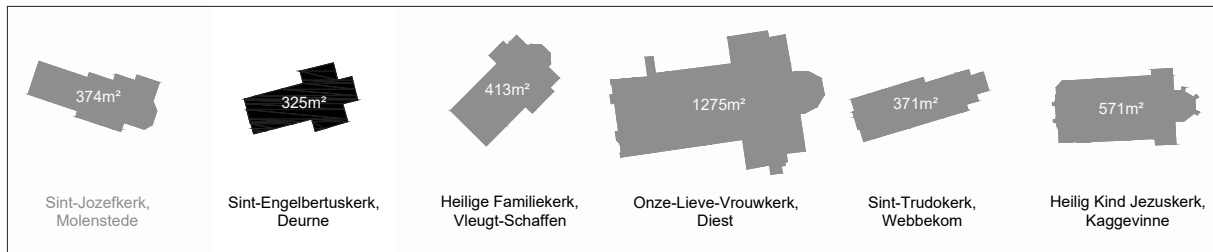
In Deurne heb je Ontmoetingscentrum de SOK. Het verenigingsleven in de gemeente omvat o.a. de Koninklijke Harmonie Sint-Isidorus en de Jeugdharmonie Dorna Musica - maar die lijken niet in de kerk te repeteren of op te treden.

3.2.4 Ruimtelijke analyse van het kerkgebouw

3.2.4.1 Oppervlakte en afmetingen

De bruto footprint van het gebouw is met haar 325 m² de kleinste van de zes bestudeerde kerken.

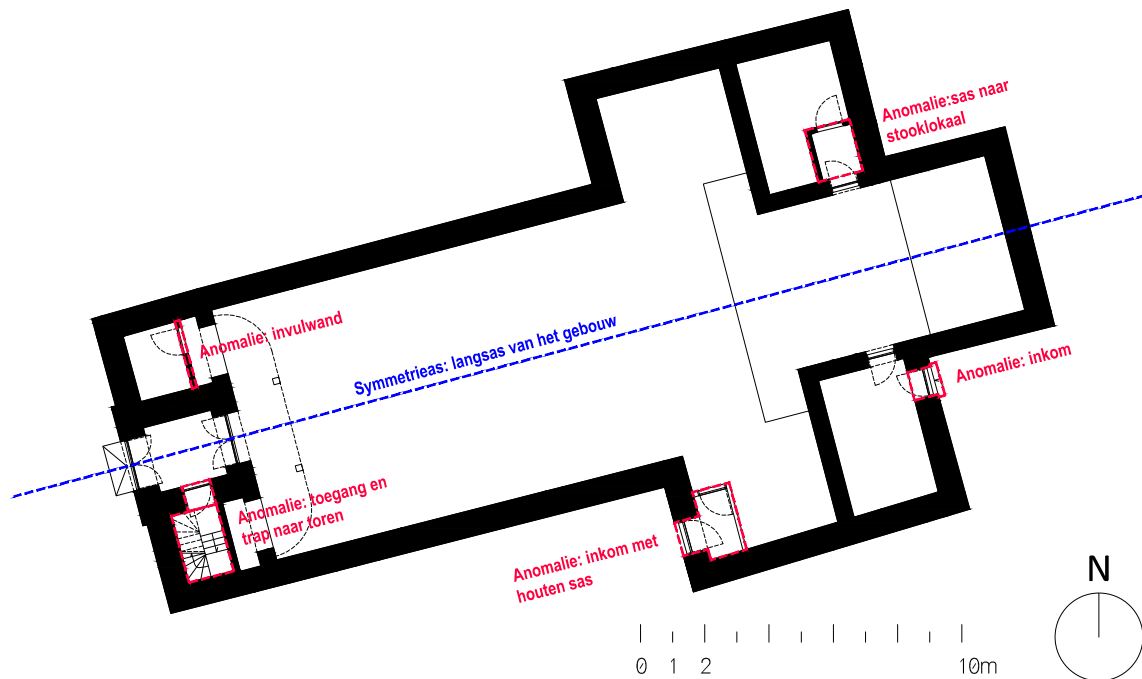
Het schip is een ruimte zonder kolommen onder een tongewelf van ca. 17 bij 8 meter. De vrije hoogte centraal onder het gewelf is 8 meter.

Afbeelding 51. Footprint van de Sint-Engelbertuskerk in vergelijking met de vijf andere kerken.

3.2.4.2 Symmetrie en anomalieën

Het gebouw is grotendeels symmetrisch t.o.v. de langsas van het gebouw. Een aantal anomalieën is reeds aanwezig in het oorspronkelijke ontwerp; andere werden later toegevoegd. De twee zij-ingangen, één in de zuidelijke dwarsbeuk met bijhorend sas en één in de sacristie lijken oorspronkelijk. Ook de asymmetrie van de trap en toegang tot de klokkentoren is oorspronkelijk. De toevoeging van een lichte scheidingswand met deur in de voormalige doop-/rouwkapel is van recentere datum, net als het sas dat aan het stooklokaal werd toegevoegd in functie van een brandwerende scheiding van dit lokaal ten opzichte van de rest van het gebouw.

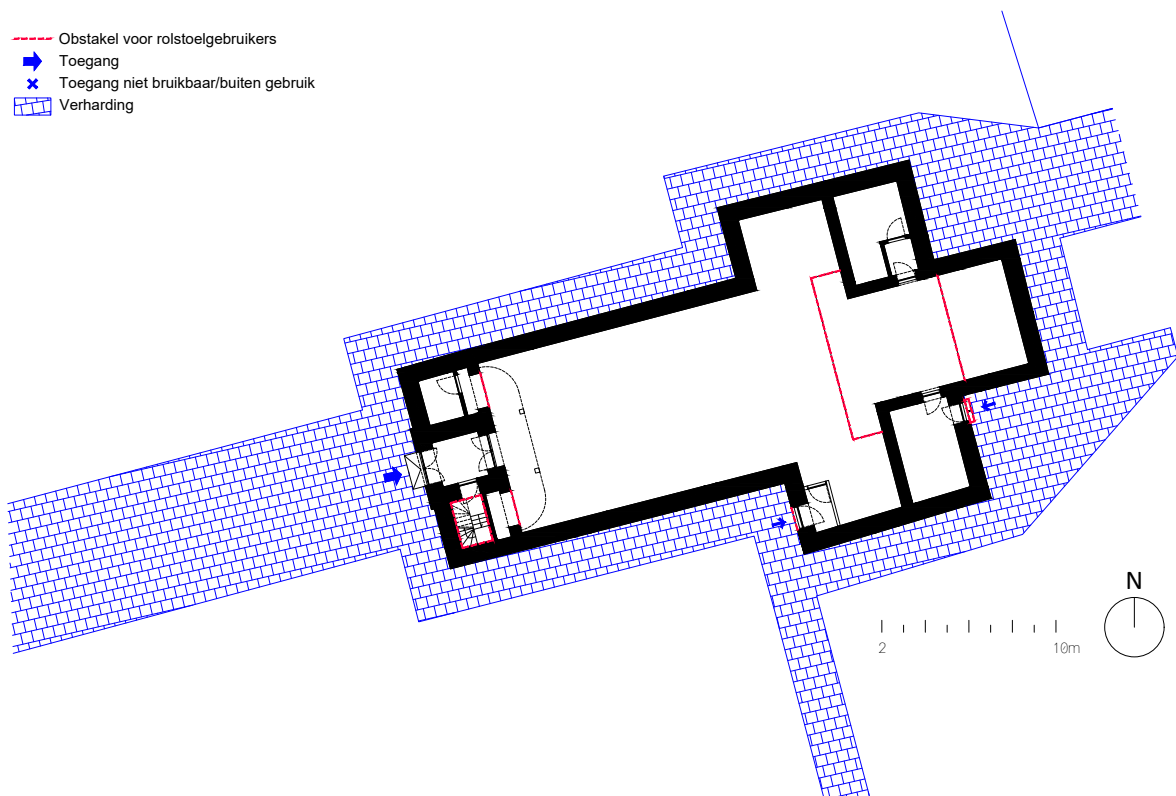
Afbeelding 52. Symmetrie en anomalieën in de Sint-Engelbertuskerk van Deurne.

3.2.4.3 Toegankelijkheid van het gebouw

De hoofdingang bevindt zich centraal in de westgevel. In de westgevel van de zuidelijke dwarsbeuk is een kleinere toegangsdeur die bereikbaar is via het pad dat rond de hele kerk loopt en dat op verschillende plaatsen verbonden is met het voetpad rond het middenplein. In de oostgevel van dit volume is een deur die toegang geeft tot de sacristie, deze heeft vandaag het statuut van een dienstingang.

Aan de hoofdingang is een kleine drempel ten opzichte van de verharding. Deze wordt overwonnen door de plaatsing van een helling zodat de toegang bruikbaar is voor rolstoelgebruikers. Op de zij-ingang is een drempel tussen interieur en exterieur, waardoor deze niet conform is aan de geldende normen voor rolstoelgebruikers. (Er ligt een wegneembare helling om de hoek die waarschijnlijk gebruikt wordt om dit niveauverschil met een rolstoel te kunnen overwinnen.) De afmetingen van het sas zijn te beperkt om, conform de geldende normen, deze toegang als rolstoeltoegang te gebruiken, want de nodig draaicirkel met een diameter van 150 cm is niet mogelijk. In de toegang tot de sacristie vormt een trede een hindernis voor rolstoelen.

Het gebouw wordt volgens de basisnorm brandpreventie geclassificeerd als een laag gebouw. De twee uitgangen samen bieden een theoretisch nuttige breedte van 180 cm en laten op die manier toe dat er 180 personen tegelijk in het gebouw samenkomen conform deze norm. De beide (historische) buitendeuren openen tegen de vluchtrichting, in tegenstelling tot wat in de brandnorm voor zalen gevraagd wordt. Het stooklokaal is brandwerend gescheiden van de rest van het gebouw. Buiten de vaste blustoestellen in het stooklokaal zijn geen andere blustoestellen te zien in de kerk. Voor zover bekend is er geen evacuatieplan voorhanden.

Afbeelding 53. Toegankelijkheidsplan van de Sint-Engelbertuskerk van Deurne.

3.2.5 Staat van het gebouw

De kerk is structureel (muren, vloeren, plafonds) in goede staat. Ze beschikt niet over inbraak- of diefstalbeveiliging. De deuren, trappen, koorbanken, balustrade van het oksaal, en sacristiekasten vertonen tekenen van (vroegere en/of actieve) aantasting door houtborende insecten. De biechtstoelen zijn in matige staat en beschadigd op verschillende plaatsen. Verdwenen delen van het meubilair, zoals de cartouches boven de biechtstoelen, kunnen eenvoudig weer hersteld worden. Dringende werken zijn nodig, vooral bij de lambrisering van het schip en de transepten, om de aanwezigheid van houtborende insecten tegen te gaan.

Er is schade aan de bepleistering in de rechter zijbeuk, ter hoogte van waar er problemen waren met een lekkende goot. Geplande werken houden onder andere nog de oprissing van het portaal in, en het schilderen van het koor.

Het beeld van O.L.V.-met-Kind, dat zou dateren uit de 16de eeuw, is in erg slechte staat.

Losse plint

Er werden aan deze lambrisering 18 grote houtwormkevers gevonden.

Schade aan de plinten.

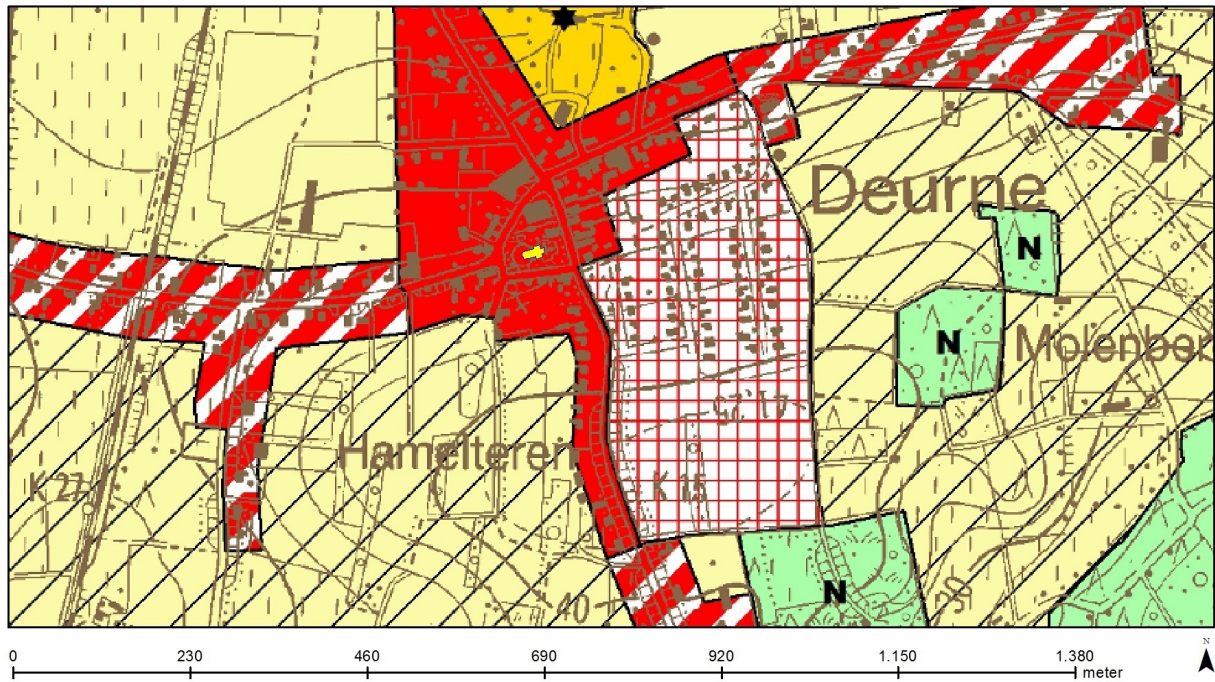

Hoopjes boormeel van kleine houtworm.

Afbeelding 54. Extract uit het Monumentenwachtrapport (2020, p. 18) over de aantasting door houtworm in de lambriseringen van het schip van de Sint-Engelbertuskerk.

3.3 Onderzoek van de omgeving

3.2.1 Gewestplan

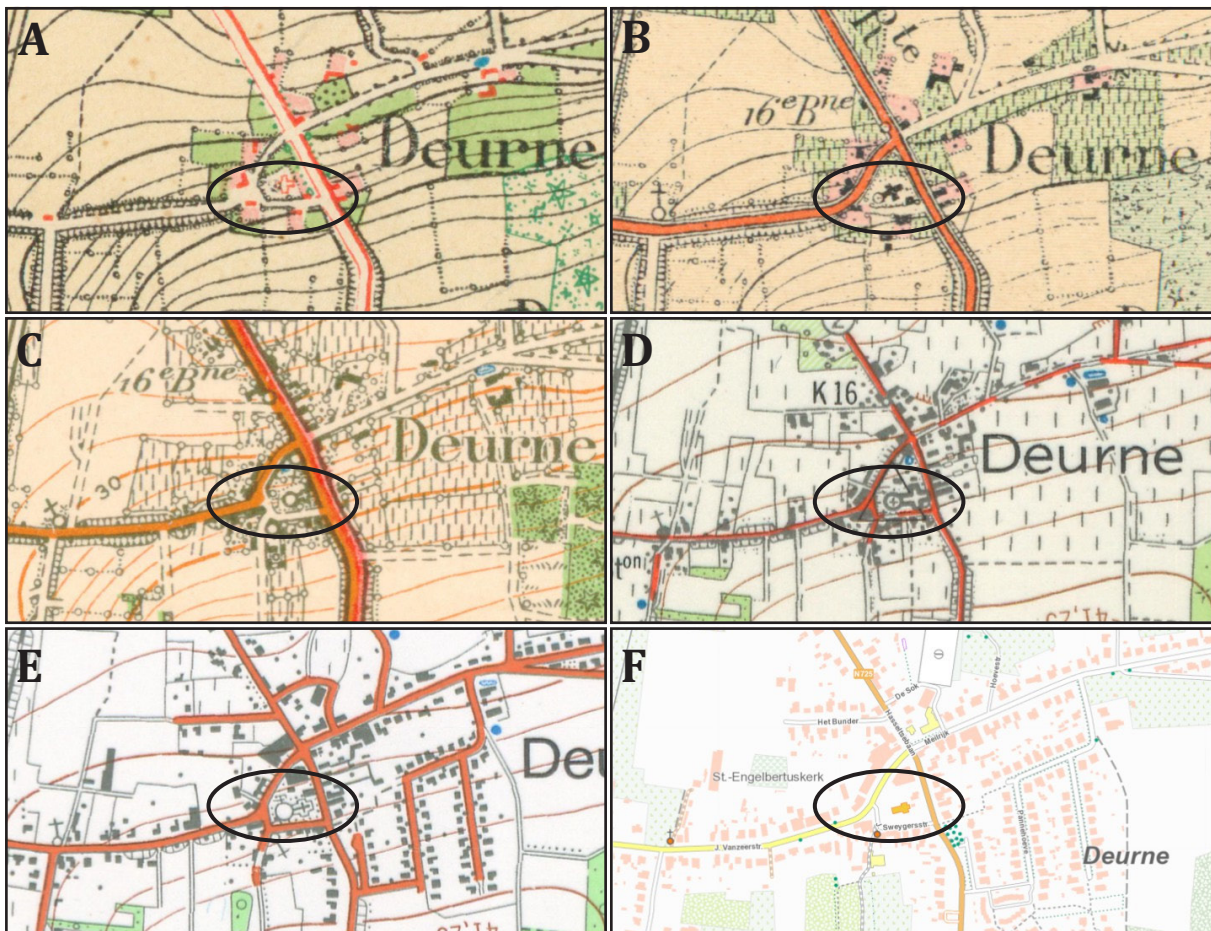

Gewestplan	Woongebieden	Agrarische gebieden
Sint-Engelbertuskerk, Deurne	Woongebied met landelijk karakter	Natuurgebieden
	Woonuitbreidingsgebied	Gebieden voor dagrecreatie

Afbeelding 55. De Sint-Engelbertuskerk op het gewestplan. Bron: <http://www.geoportaal.be>.

De Sint-Engelbertuskerk is gelegen in het centrum van de gemeente Deurne in een door het Gewestplan als Woongebied ingekleurde zone. Er zijn op heden geen BPA's en/of RUP's van toepassing op deze locatie.

3.3.2 Historische evolutie van de omgeving

Afbeelding 56. De Sint-Engelbertuskerk op topografische kaarten van 1873 tot vandaag; A: 1873; B: 1904; C: 1939; D: 1969; E:1989; F: 2022. Bron: <http://www.cartesius.be>.

Een historische blik op de topografische kaarten van Deurne toont, zeker van de jaren 1960, een grote toename van de bevolking: lintbebouwing langs de Vanzeerstraat en de aanleg van nieuwe woonwijken (Pannehoeve, Valkhoeve). De centrale ligging van de kerk is daardoor niet gewijzigd.

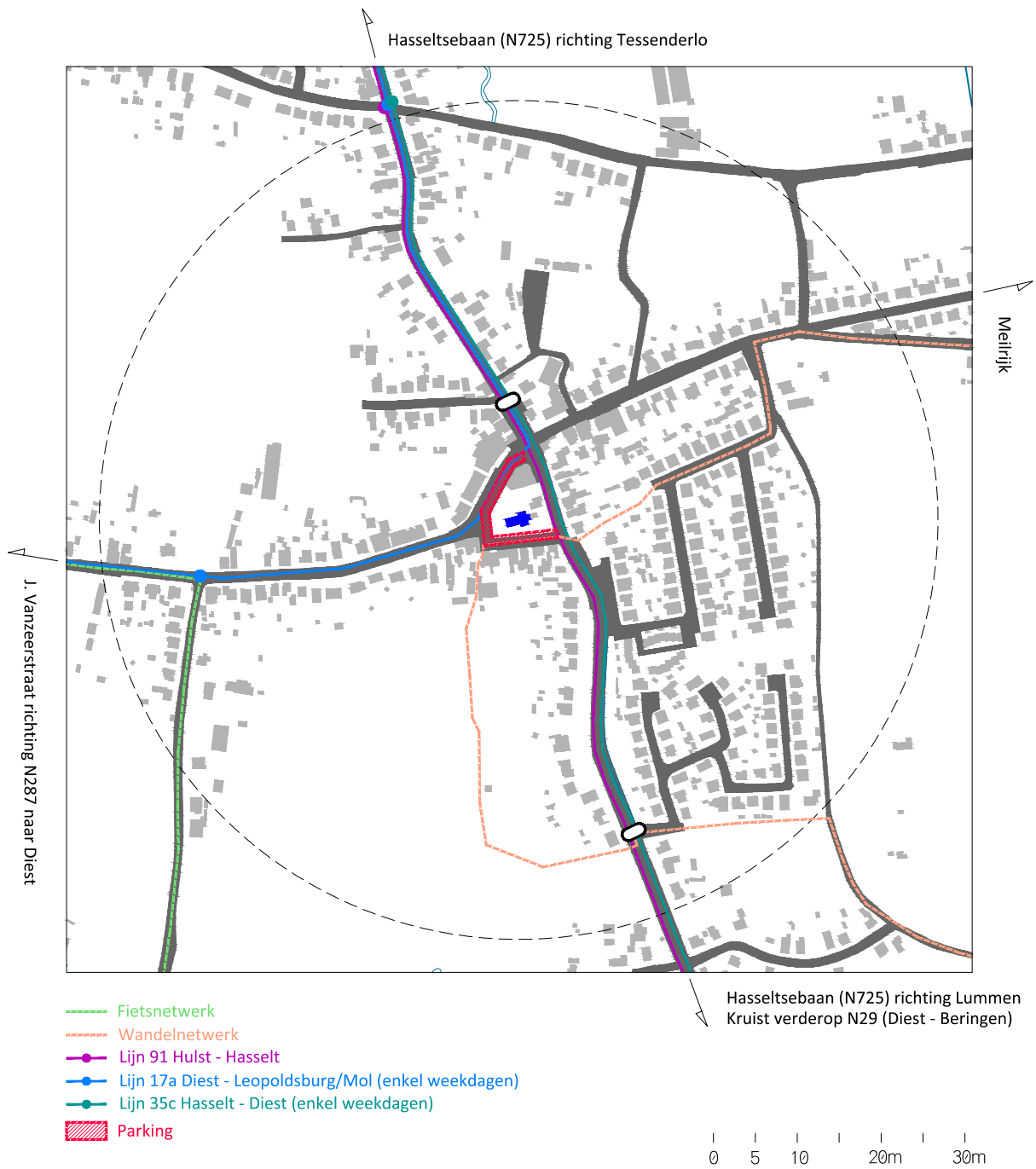
3.3.3 Ontsluiting

De kerk ligt op het groene middenplein (dries) aan de kruising van de J. Vanzeerstraat, Meilrijk en de Hasseltsebaan (N725). De Hasseltsebaan N725 verbindt de site met Lummen en Tessenderlo. De N725 vormt ook de verbinding met de N29 (Diest – Beringen). Via de J. Vanzeerstraat is er een verbinding met de N287 richting Diest. Rondom het groene middenplein zijn 47 openbare parkeerplaatsen voor auto's, waarvan twee voorbehouden voor mindervaliden. Ter hoogte van de fotowinkel op de hoek van de Hasseltsebaan en J. Vanzeerstraat zijn parkeerplaatsen voor klanten. In het dagelijks gebruik wordt er ook bijkomend geparkeerd op het voetpad langs de Hasseltsebaan. In de omliggende straten zijn er verschillende mogelijkheden voor langsparkeren op de daartoe voorziene zones in de berm of parkeerstroken.

De kerk ligt vlakbij de bushalte "Deurne Gemeentehuis" (De Lijn) die bediend wordt door lijn 91 (Hulst-Hasselt - tijdens plaatsbezoek echter geen bediening wegens werken) en op weekdagen door de lijnen 17a (Diest – Leopoldsburg/Mol) en 35c (Hasselt – Diest). Op andere tijdstippen wordt deze bediend door een belbus. Tijdens het plaatsbezoek was er geen bediening wegens werken.

Voor de kerk zijn twee spiraalvormige fietsklemmen voorzien. De kortste verbinding met het centrum van Diest voor fietsverkeer is voor het grootste deel onaangepast aan de hedendaagse standaard. De route verloopt hoofdzakelijk over een verhoogde smalle betonstrook die zonder afscherming vlak naast de N287 ligt en waarop het fietsverkeer voor de twee rijrichtingen is samengevoegd. (Een meer veilige en comfortabele fietsroute houdt een verlenging van het traject in van 40 à 50%.)

De locatie ligt op het wandelknooppuntennetwerk van Toerisme Vlaanderen.

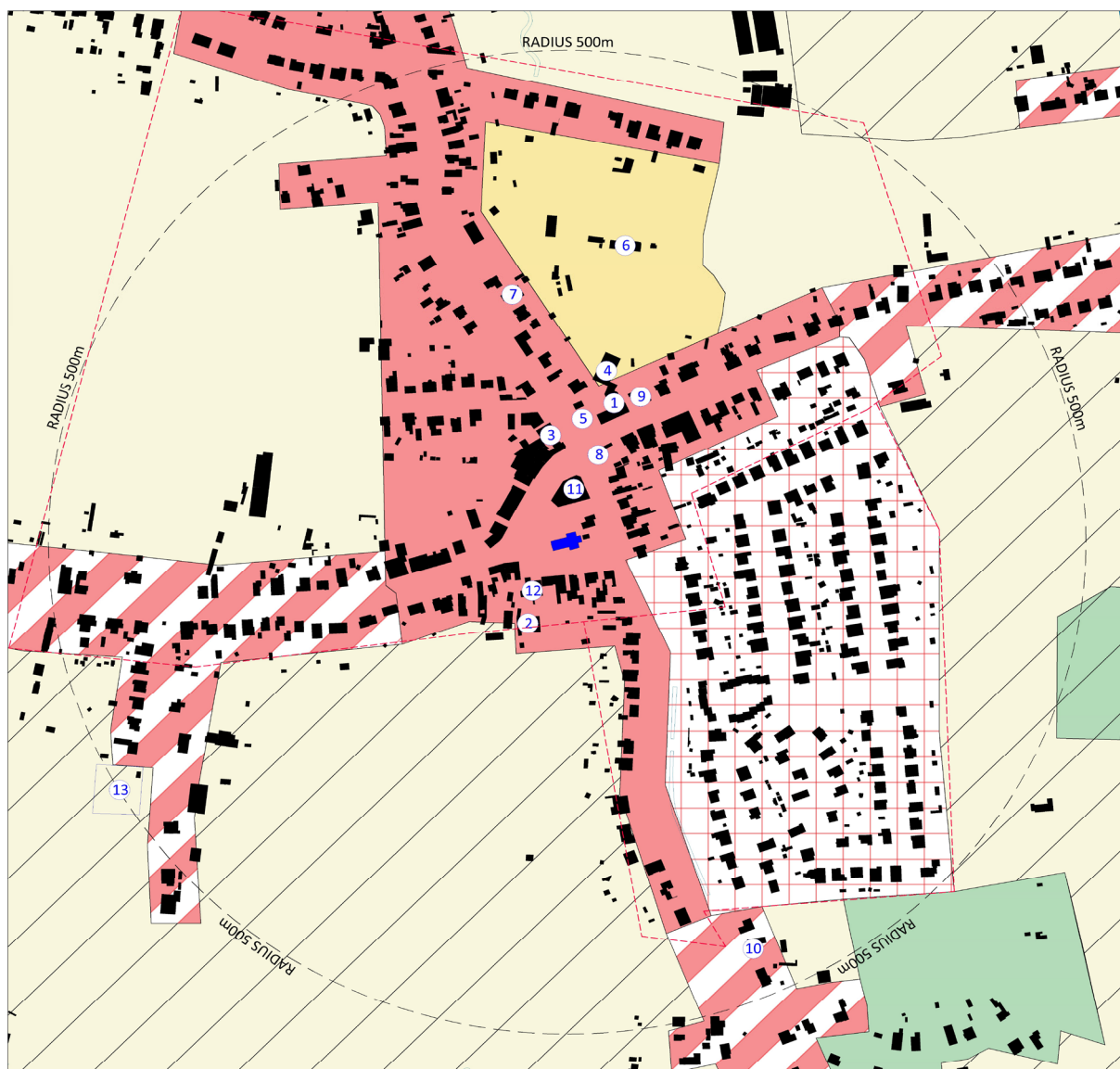
Abbeelding 57. Ontsluitingskaart van de Sint-Engelbertuskerk in Deurne.

3.3.4 Functiekaart

Deze kaart op mesoschaal bestaat uit twee lagen. Enerzijds toont de gekleurde achtergrond indicatief de bestemming volgens het gewestplan. Anderzijds duiden de nummers de locatie van de (semi-)publieke activiteiten aan die plaatsvinden op wandelafstand (500 m) van de kerk.

Volgens de website provincies.incijfers.be woonden er in 2021 in "Deurne-Kern" en "Deurne-Pannenhoeef" samen 778 inwoners, wat overeenkomt met 36% van de totale bevolking in de deelgemeente Deurne. De optelsom van de statistische sectoren "Deurne-Kern" en "Deurne-Pannenhoeef" is de dichtst mogelijke benadering van dit gebied in een straal van 500 m rond de kerk.

Naast woningen en vinden we er voornamelijk functies die ondersteunend zijn voor de bewoners van het dorp: scholen (basisschool en kleuterschool) en een voorziening voor kinderopvang, een ontmoetingscentrum/feestzaal, buitenlucht sportaccommodatie en lokalen voor de plaatselijke jeugdbeweging. Daarnaast is er binnen deze radius een beperkt aantal (7) handelszaken en dansschool te vinden. In het oosten vinden we de uitlopers van het natuurgebied "Vallei van de drie beken". De begraafplaats van Deurne ligt aan de Kapelstraat net op de rand van het gebied op vijfhonderd meter van de kerk.

1. Gemeentelijke basisschool
2. Vrije kleuterschool KSD Sint-Jan
3. Brood & Banket Christophe
4. Café De Sok
5. (a) Gemeentehuis Deurne - (b) Buitenschoolse opvang 't Kliekske Diest-Deurne
6. SK Deurne
7. Apotheek Meelberghs
8. Kapsalon Petra
9. Tandartsenpraktijk Marleen Geysen
10. (a) Dorne Sport wandel- en running speciaalzaak - (b) Kapsalon Martine
11. Dansstudio You Can Dance
12. KJ Deurne
13. Begraafplaats

----- Statistische sectoren: "Deurne-Kern",
"Deurne-Pannenhoeft"

Afbeelding 58. Functiekaart van de omgeving rond de Sint-Engelbertuskerk met een radius van 500 meter.

3.4 Sterkte-zwakte-analyse

Voor elk kerkgebouw in deze analysefase worden twee SWOT-analyses opgemaakt. SWOT staat voor:

S	"strengths"	inherente sterktes
W	"weaknesses"	inherente zwaktes
O	"opportunities"	mogelijkheden
T	"threats"	bedreigingen

Deze SWOT-analyses worden opgesteld voor twee hoofdscenario's:

- één scenario van behoud van de eredienst, met valorisatie en eventueel medegebruik van het gebouw;
- en een tweede scenario van ingrijpendere wijziging, met name het kiezen voor een neven- of herbestemming van het gebouw.

Sint-Engelbertuskerk, DEURNE

SWOT SCENARIO BEHOUD: Eredienst/Valorisatie/Medegebruik

S(trengths) / Sterktes	W(eaknesses) / Zwaktes
<ul style="list-style-type: none"> - De kerk heeft een prominente plaats in de dorpskern en is er bepalend voor de visuele identiteit. - Er is nog een wekelijkse eredienst in de kerk. - Er vinden jaarlijks nog verschillende doopsels, en vieringen van eerste en plechtige communies plaats. - Het gebouw is in relatief goede staat, er kondigen zich geen directe 'dringende' restauratiewerken aan. - De kerk is redelijk onderhouden en er staan nog opfrissingswerken gepland (portaal) alsook het schilderen van het koor. - De eenbeukige kerk zorgt voor een ruimte die, bij klassieke activiteiten die vallen onder de noemer "valorisatie" zoals concerten, voordrachten, conferenties,... alle toeschouwers zonder belemmering een zicht verschaft op het evenement. - De kerk heeft een prominente plaats in de dorpskern en is er bepalend voor de visuele identiteit. - [...] 	<ul style="list-style-type: none"> - Beperkte bereikbaarheid met het openbaar vervoer. - De kerk is niet geopend voor toevallige bezoekers die bijvoorbeeld een verdieping van hun geloof wensen. - Fysieke (en mentale?) afstand tot Diest en de andere deelgemeenten. - De kleine oppervlakte van het kerkgebouw maakt het niet geschikt voor evenementen van het type "valorisatie" van meer dan 180 personen (volgens de brandnorm). - [...]
O(pportunities) / Kansen	T(hreats) / Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none"> - De kerk ligt in de nabijheid van het parcours van de wandeling "Vallei van de drie beken", waarbij wandelaars even de kerk kunnen binnengaan indien ze opengesteld is voor toevallige bezoekers. - In de omgeving van de kerk zijn heel wat parkeerplaatsen voorhanden. - Het nieuwe gebouw van Ontmoetingscentrum SOK zal kleiner worden dan het huidige. - [...] 	<ul style="list-style-type: none"> - Klassieke activiteiten die vallen onder de noemer valorisatie, zoals concerten en lezingen, kunnen ook plaatsgrijpen in het nabijgelegen Ontmoetingscentrum SOK. - De kerk als geheel is niet beschermd als monument, enkel het orgel, wat maakt dat erfgoedsubsiëring via het Agentschap Onroerend Erfgoed niet mogelijk is. - De verhuizing van zuster Lies die overste wordt in Diest kan een impact hebben op de werking van de parochie. - [...]

Sint-Engelbertuskerk, DEURNE

SWOT SCENARIO WIJZIGING: Nevenbestemming/Herbestemming

S(trengths) / Sterktes	W(eaknesses) / Zwaktes
<ul style="list-style-type: none"> - De kerk heeft een prominente plaats in de dorpskern. Ze is mee bepalend voor de visuele identiteit van de kern en vormt op die manier een logisch herkenningspunt voor afspraken, de start van een wandeling,... - De kerk is in relatief goede staat, er kondigen zich geen directe 'dringende' restauratiewerken aan. - [...] 	<ul style="list-style-type: none"> - In de kerk is nog wekelijks een eredienst. - Het orgel in de kerk is beschermd als monument, waarmee rekening moet worden gehouden bij neven- of herbestemming. - Aanbod gemeenschapsvoorzieningen in de omgeving is reeds goed uitgebouwd in verhouding tot het aantal inwoners. (Aanwezigheid sportvoorziening, jeugdbeweging, kleuter- & basisschool en kinderopvang.) De aanwezigheid van deze functies in de onmiddellijke omgeving sluit die welbepaalde neven- of herbestemming uit, tenzij er sprake zou zijn van een grote overbezetting in de bestaande faciliteiten. - Beperkte bereikbaarheid voor auto en openbaar vervoer, maakt het minder logisch/haalbaar om op deze plaats een bestemming met bovenlokale aantrekkingskracht te voorzien. - Fysieke (en mentale?) afstand tot Diest en de andere deelgemeenten. - [...]
O(pportunities) / Kansen	T(hreats) / Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none"> - De kerk ligt in de nabijheid van het parcours van de wandeling "Vallei van de drie beken", waarbij wandelaars even de kerk kunnen binnengaan tijdens hun wandeling indien het gebouw opengesteld is. - De kerk is gelegen in een grote "tuin". Deze biedt mogelijkheden om rondom de kerk een aantrekkelijke buitenruimte te organiseren die als katalysator kan werken voor tal van activiteiten/functies in de kerk. - De kerk als geheel is niet beschermd als monument (enkel het orgel), wat meer marge betekent voor neven- en/of herbestemmingen, renovatie, bouwtechnische of stabiliteitstechnische ingrepen,... - Het feit dat de kerk niet beschermd is als monument houdt een mogelijkheid in tot subsidiëring vanuit de Vlaamse overheid (Agentschap Binnenlands Bestuur) bij een herbestemming of nevenbestemming. - [...] 	<ul style="list-style-type: none"> - In Deurne is er reeds ontmoetingscentrum SOK aanwezig, waar lokalen kunnen worden gehuurd voor een veelheid aan activiteiten. Het nieuwe gebouw van SOK zal wel anders en meer modulair ingericht worden dan het huidige. - Omwonenden en andere betrokkenen in het centrale (trapeziumvormige) groene eiland kunnen zich mogelijk verzetten tegen het openstellen en actief gebruik van deze tuin. - De kerk is in relatief goede staat, waardoor er minder aanleiding is om noodzakelijke zwaardere werken / renovaties / restauraties uit te voeren die eventueel ook benut kunnen worden voor neven- of herbestemming. - [...]